

Den nasjonale prøven i lesing på 8. og 9. trinn, 2012

Rapport basert på populasjonsdata

Anna Eriksen og Astrid Roe
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Universitetet i Oslo

HOVEDRAPPORT

INNLEDNING	2
VALIDITET.....	2
RESULTATER FOR PRØVEN SOM HELHET	5
RESULTATER PÅ TEKSTNIVÅ.....	6
<i>Variasjon i vanskegrad</i>	6
RESULTATER PÅ OPPGAVENIVÅ.....	7
LESEMÅTE OG OPPGAVEFORMAT	9
KJØNNSFORSKJELLER.....	10
<i>Kjønnforskjeller på tekstnivå</i>	11
<i>Kjønnforskjeller på oppgavenivå</i>	12
«Jenteoppgaver» og «gutteoppgaver».....	13
BLANKE SVAR.....	15
HOVEDTENDENSER OG PEDAGOGISKE KONSEKVENSER	18
VEDLEGG	19
VEDLEGG 1: TEKNISK RAPPORT 8. OG 9. TRINN.....	19
<i>Item-analyse av alle oppgavene</i>	19
VEDLEGG 2: BESKRIVELSER AV LESEKOMPETANSE PÅ DE FEM ULIKE NIVÅENE.....	22
REFERANSER	23

Tabeller

<i>Tabell 1: Tekster, tekstdomener, sjangrer og aktuelle fagområder</i>	3
<i>Tabell 2: Oversikt over tekster og oppgaver m/beskrivelser, p-verdier og prestasjonsforskjell</i>	4
<i>Tabell 3: Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn</i>	5
<i>Tabell 4: Tekster i leseprøven etter økende vanskegrad</i>	6
<i>Tabell 5: De ti vanskeligste oppgavene i prøven</i>	8
<i>Tabell 6: Gjennomsnittlige p-verdier for ulike lesemåter og oppgaveformater</i>	9
<i>Tabell 7: Kjønnforskjeller i lesekompetanse, p-verdier og effektstørrelser</i>	10
<i>Tabell 8: Jenter og gutters lesekompetanse fordelt på nivåer på 8. og 9. trinn (prosentandeler)</i>	10
<i>Tabell 9: Tekster i leseprøven etter synkende kjønnforskjell på 8. trinn</i>	11
<i>Tabell 10: Kjønnforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 8. trinn</i>	12
<i>Tabell 11: Kjønnforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 9. trinn</i>	13
<i>Tabell 12: Gutte- og jenteoppgaver definert ved kjønnsdifferanse i p-verdi på 8. trinn</i>	14
<i>Tabell 13: Gjennomsnittlig prosentandel jenter og gutter som svarer blankt på oppgavene på 8. og 9. trinn</i> 16	

Figurer

<i>Figur 1: Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn</i>	6
<i>Figur 2: P-verdier for hver av oppgavene på 8. og 9. trinn</i>	7
<i>Figur 3: Jenter og gutters lesekompetanse fordelt på nivåer på 8. og 9. trinn (prosentandeler)</i>	11
<i>Figur 4: Prosentandel elever på 8. og 9. trinn som ikke har svart på hver oppgave</i>	15
<i>Figur 5: Prosentandel elever på 8. trinn som ikke har svart på hver oppgave (kjønnsdelt)</i>	17

Innledning

Denne rapporten er basert på resultatene fra samtlige elever som gjennomførte leseprøven på 8. og 9. trinn i september 2012. Datagrunnlaget for undersøkelsen er 59 003 elever på 8. trinn og 57 662 elever på 9. trinn. Prøvetiden var 90 minutter, og prøven besto av et hefte med åtte forskjellige tekster og 46 oppgaver.

Resultatene blir presentert i form av p-verdier, det vil si prosentandeler elever som fikk poeng på hver oppgave. Det blir rapportert gjennomsnittlige p-verdier for alle elevene på hvert årstrinn og for jenter og gutter. Dette gjøres både samlet for hele prøven og for hver enkelt oppgave. Oppgavene blir også kategorisert etter ulike kriterier på tekst- og oppgavenivå, og det blir gitt resultater totalt og for jenter og gutter basert på disse kriteriene. Forskjellene mellom kjønnene og mellom ulike oppgaveformater og lesekompetanser blir rapportert i form av differanser i p-verdier. For prøven som helhet blir kjønnsforskjellene også rapportert som effektstørrelser, altså som differanser målt med standardavviket som enhet. Det samme gjelder forskjeller mellom 8. og 9. trinn totalt.

Funnene i undersøkelsen blir fortløpende tolket i lys av kvaliteter ved tekstene og oppgavene i selve prøven. Samsvar og ulikheter mellom tidligere undersøkelser og den inneværende blir også kommentert.

Validitet

Lesing er en grunnleggende ferdighet i alle fag, derfor er det et mål at leseprøven også gjenspeiler dette i så stor grad som mulig. Siden prøven gjennomføres tidlig på åttende trinn, bygger den på målene for lesing i de ulike fagene etter sjuende trinn i *Kunnskapsløftet*. Disse kompetansemålene er relativt generelle, derfor uttrykker tekstutvalget og oppgavene i prøven vår fortolkning av dem. Kunnskap om den aktuelle aldersgruppas lesekompetanse ligger også til grunn for tekstutvalget og utformingen av prøven.

Mange av tekstene i prøven vil kunne være aktuelle i mer enn ett fag. Artikkelen *Dårlig søvn med duppeditter* tar for eksempel opp en problemstilling som angår mennesker og kan knyttes både til naturfag og kroppsøving. Leserinnleggene om *blogging* passer både i samfunnsfag og som sakprosa i norskfaget, mens grafene *Ungdom og trening* kan inngå i matematikk, samfunnsfag og kroppsøving. Norsk og samfunnsfag er i større grad representert enn andre fag, men med bare åtte tekster begrenser den faglige bredden seg. Mat og helse og kunst og håndverk er for eksempel ikke representert i denne prøven.

Kafka på stranden, *Silkefin supertråd* og teksten *Vikingane hadde horn på hjelmane* er tradisjonelle sammenhengende verbaltekster som skal leses fra begynnelse til slutt. I teksten *Jenterappere* spiller også løpende verbaltekst hovedrollen, men her er det også innslag av bilder med tilhørende tekster. De tre øvrige tekstene er sammensatte og består av ulike tekstressurser som for eksempel punktlistor, tabeller, grafiske elementer og figurer. Tabellen nedenfor viser utvalget av tekster i samme rekkefølge som de hadde i prøveheftet:

Tekster	Tekstdomener og sjangrer	Aktuelle fagområder
<i>Jenterappere</i>	Sakprosa: fagartikkel + fotografi	Musikk
<i>Værvarsel</i>	Sakprosa: tabell + graf + symbol	Naturfag, samfunnsfag
<i>Kafka på stranden</i>	Skjønnlitteratur: utdrag fra en roman	Norsk
<i>Vikinghjelmene</i>	Sakprosa: fagartikkel + illustrasjon	Samfunnsfag
<i>Bloggere</i>	Sakprosa: fire ulike leserinnlegg	Samfunnsfag, norsk, RLE
<i>Dårlig søvn</i>	Sakprosa: artikkel + fotografi	Naturfag, samfunnsfag, kroppsøving
<i>Ungdom og trening</i>	Sakprosa: to grafer	Matematikk, samfunnsfag, kroppsøving
<i>Silkefin supertråd</i>	Sakprosa: fagartikkel + fotografi	Naturfag

Tabell 1: Tekster, tekstdomener, sjangrer og aktuelle fagområder

Læreplanen ligger til grunn, ikke bare for utvalget av tekster, men også for konstruksjonen av oppgaver. I lesing etter Kunnskapsløftet legges det vekt på å finne fram til informasjon, å forstå og tolke tekster og reflektere over dem og komme med kritiske vurderinger. Oppgavene er derfor inndelt i følgende tre kategorier:

1. finne informasjon
2. forstå og tolke
3. reflektere over og vurdere form eller innhold

I 2012-prøven er det 41 prosent tolke-oppgaver, mens andelen finne- og reflektere-oppgaver er på henholdsvis 33 og 26 prosent. Andelen tolke-oppgaver utgjør vanligvis omkring halvparten av oppgavene, men her er den litt lavere. Skillet mellom de tre oppgaveaspektene er imidlertid ikke så skarpt at dette lille avviket utgjør noe problem for prøven som helhet.

Elever på åttende og niende trinn er på forskjellige kompetansenivåer når det gjelder lesing. Vi har derfor lagt vekt på å finne fram til tekster med forskjellig lengde og vanskegrad, samt å konstruere oppgaver på forskjellige nivåer. Tabell 2 viser hvordan oppgavene kan beskrives etter ulike kriterier. Tabellen inneholder også gjennomsnittlige resultater i form av p-verdier for alle elever på begge trinn, samt differansene mellom de to trinnene. Etter resultatene for hver enkelt oppgave står gjennomsnittresultatene for hver tekst med uthevet skrift. Til slutt oppgis gjennomsnittresultatene for hele prøven.

Oppgave	Tekst	Oppgaveformat	Aspekt	8.trinn	9.trinn	Dif (9-8)
1	Jenterappere	Åpen	Finne	72,6	79,7	7,0
2	Jenterappere	Åpen	Finne	69,7	77,4	7,7
3	Jenterappere	Flervalg	Tolke	73,5	82,7	9,2
4	Jenterappere	Flervalg	Tolke	40,6	47,4	6,7
5	Jenterappere	Flervalg	Tolke	58,9	66,1	7,2
6	Jenterappere	Åpen	Finne	76,5	79,0	2,5
Gjennomsnitt for Jenterappere				65,3	72,0	6,7
7	Værvarsel	Flervalg	Finne	69,3	73,5	4,2
8	Værvarsel	Flervalg	Tolke	82,8	87,2	4,3
9	Værvarsel	Flervalg	Tolke	15,2	20,6	5,4
10	Værvarsel	Flervalg	Reflektere	78,0	84,5	6,5
Gjennomsnitt for Værvarsel				61,3	66,5	5,2

Oppgave	Tekst	Oppgaveformat	Aspekt	8.trinn	9.trinn	Dif (9-8)
11	Kafka	Flervalg	Tolke	69,4	72,8	3,5
12	Kafka	Flervalg	Tolke	53,2	55,1	2,0
13	Kafka	Flervalg	Finne	73,8	79,0	5,3
14	Kafka	Flervalg	Tolke	81,8	86,9	5,0
15	Kafka	Flervalg	Finne	79,7	84,1	4,5
16	Kafka	Åpen	Reflektere	46,9	53,1	6,2
17	Kafka	Åpen	Tolke	68,7	73,0	4,3
18	Kafka	Flervalg	Tolke	56,5	66,5	10,0
Gjennomsnitt for <i>Kafka på stranden</i>				66,2	71,3	5,1
19	Vikingshjelmar	Flervalg	Reflektere	55,7	66,3	10,6
20	Vikingshjelmar	Åpen	Finne	59,2	69,4	10,3
21	Vikingshjelmar	Åpen	Finne	70,1	78,1	8,0
22	Vikingshjelmar	Flervalg	Finne	45,3	51,6	6,3
23	Vikingshjelmar	Flervalg	Tolke	73,0	77,9	4,9
24	Vikingshjelmar	Flervalg	Reflektere	29,9	38,9	9,0
25	Vikingshjelmar	Flervalg	Reflektere	50,4	55,3	4,9
Gjennomsnitt for <i>Vikingshjelmer</i>				54,8	62,5	7,7
26	Bloggere	Flervalg	Tolke	74,5	79,6	5,1
27	Bloggere	Åpen	Tolke	81,0	87,8	6,7
28	Bloggere	Flervalg	Reflektere	74,1	83,4	9,4
29	Bloggere	Åpen	Reflektere	42,8	52,0	9,2
30	Bloggere	Flervalg	Tolke	46,6	59,4	12,7
31	Bloggere	Åpen	Reflektere	73,6	79,1	5,5
Gjennomsnitt for <i>Bloggere</i>				65,5	73,5	8,0
32	Dårlig søvn	Blandet flervalg	Finne	56,2	61,8	5,5
33	Dårlig søvn	Flervalg	Reflektere	49,7	58,7	9,0
34	Dårlig søvn	Flervalg	Tolke	26,9	39,3	12,4
35	Dårlig søvn	Flervalg	Tolke	42,7	53,9	11,3
Gjennomsnitt for <i>Dårlig søvn</i>				43,9	53,4	9,5
36	Trening	Åpen	Finne	78,7	85,2	6,5
37	Trening	Flervalg	Tolke	57,9	61,9	4,1
38	Trening	Åpen	Finne	46,7	57,2	10,5
39	Trening	Flervalg	Reflektere	59,3	67,9	8,6
40	Trening	Flervalg	Tolke	68,0	71,0	3,0
Gjennomsnitt for <i>Ungdom og trening</i>				62,1	68,7	6,6
41	Silkefin	Flervalg	Tolke	63,7	71,8	8,1
42	Silkefin	Flervalg	Finne	74,4	78,6	4,2
43	Silkefin	S.satt flervalg	Finne	61,5	70,0	8,5
44	Silkefin	Åpen	Finne	57,5	66,6	15,8
45	Silkefin	Flervalg	Reflektere	48,2	54,1	6,0
46	Silkefin	Åpen	Reflektere	63,8	72,0	8,2
Gjennomsnitt for <i>Silkefin supertråd</i>				61,5	68,9	7,4
Gjennomsnitt for hele prøven				60,8	67,8	7,0

Tabell 2: Oversikt over tekster og oppgaver m/beskrivelser, p-verdier og prestasjonsforskjell

Resultater for prøven som helhet

Den gjennomsnittlige p-verdien på hele leseprøven er 60,8 på 8. trinn og 67,8 på 9. trinn. Det vil altså si at en gjennomsnittselev på 8. trinn klarer 60,8 prosent av oppgavene, mens en gjennomsnittselev på 9. trinn klarer 67,8 prosent av oppgavene. I 2011-prøven var p-verdiene 62,1 på 8. trinn og 67,9 på 9. trinn. 2012- prøven har med andre ord samme vanskegrad som prøven året før for elevene på 9. trinn, men den er litt vanskeligere for elevene på 8. trinn enn fjorårets prøve var for denne aldersgruppen. Standardavvikene for oppgavene i 2012-prøven er 15,6 på 8. trinn og 14,7 på 9. trinn. Differansen på 7,0 prosentpoeng mellom 8. og 9. trinn tilsvarer dermed 0,45 standardavvik. I 2011 var differansen mellom 8. og 9. trinn 0,32 standardavvik.

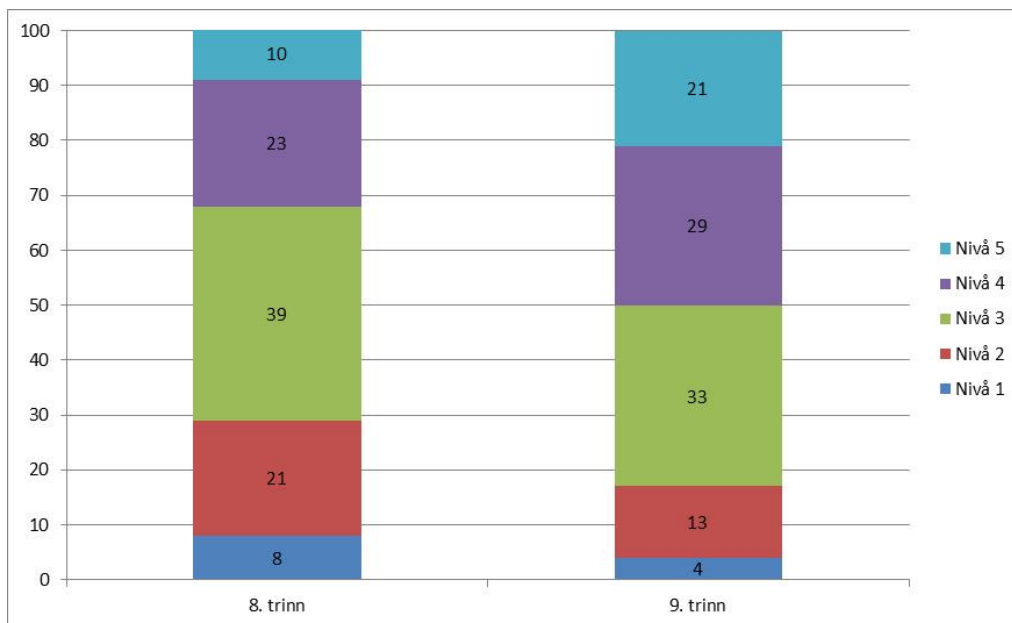
Den økte forskjellen mellom de to årstrinnene kan ha to forklaringer: Enten er det trekk ved prøven i 2012 som gjør at den var litt vanskeligere for elevene på 8. trinn enn prøven var i 2011. Eller så er elevene på 8. trinn i 2012 litt dårligere lesere enn elevene på 8. trinn i 2011.

I rammeverket for leseprøven på 8. trinn er det definert fem kompetansenivåer med konkrete beskrivelser av hva lesere innenfor et visst nivå er forventet å mestre innen de tre lesemåtene (se vedlegg 2). Tabell 3 framstiller den prosentvise fordelingen av elevene på de fem prestasjonsnivåene, samt differansen mellom 8. og 9. trinn. Differansene gjenspeiler utviklingen i lesekompetanse gjennom det ene skoleåret som skiller elevgruppene.

Prestasjonsnivåer	8. trinn	9. trinn	Differanser (8-9)
Nivå 1	8	4	4
Nivå 2	21	13	8
Nivå 3	39	33	6
Nivå 4	23	29	-6
Nivå 5	10	21	-11

Tabell 3: Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn

Figur 1 er en grafisk framstilling av tabell 3. Det går fram at spredningen i prestasjonene er noe større på 8. trinn enn på 9. trinn, noe som reflekterer at prøven primært er utviklet for dette trinnet. Tilveksten i lesekompetanse fra 8. til 9. trinn viser seg først og fremst i at større andeler av elevene på 9. trinn befinner seg på de to øvre prestasjonsnivåene, men også i at færre har så lav lesekompetanse at de havner på de to laveste nivåene.

Figur 1: Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn

Resultater på tekstnivå

Variasjon i vanskegrad

Vanskegraden til hver enkelt oppgave avhenger både av kvaliteter ved selve oppgaven (lese måte, oppgaveformat og konkret oppgaveformulering) og av kvaliteter ved teksten oppgaven er knyttet til (tema/innhold, sjanger, uttrykksmidler inkludert språkbruk, lengde/informasjonsmengde, etc.) – og dessuten av hver enkelt lezers interesser, motivasjon og bakgrunnskunnskaper. Det er konstruert varierte oppgaver til de ulike tekstene, og erfaringsmessig kan gjennomsnittsverdien for alle oppgavene tilknyttet en bestemt tekst, brukes som en indikator på tekstens vanskegrad. Målt på denne måten viser tabell 4 tekstene i 2012-prøven etter økende vanskegrad, sortert etter gjennomsnittlige p-verdier på 8. trinn:

Tekst	8. trinn	9. trinn	Dif (9-8)
<i>Kafka på stranden</i>	66,2	71,3	5,1
<i>Bloggere</i>	65,5	73,5	8,0
<i>Jenterappere</i>	65,3	72,0	6,7
<i>Ungdom og trening</i>	62,1	68,7	6,6
<i>Silkefin supertråd</i>	61,5	68,9	7,4
<i>Værvarsel</i>	61,3	66,5	5,2
<i>Vikinghjelm</i>	54,8	62,5	7,7
<i>Dårlig søvn med duppeditter</i>	43,9	53,4	9,5

Tabell 4: Tekster i leseprøven etter økende vanskegrad

Tabell 4 viser at det er spredning i vanskegrad mellom de ulike tekstene. Den siste kolonnen viser dessuten at differansen mellom prestasjonene på 8. og 9. trinn varierer fra tekst til tekst.

Hvis vi ser på teksten under ett, falt informasjonsteksten *Dårlig søvn med duppeditter* og artikkelen *Vikinghjelm* vanskeligst ut. Begge disse hadde en samlet p-verdi godt under gjennomsnittet på 60,8 på 8. trinn og 67,8 på 9. trinn. Informasjonsteksten *Dårlig søvn med duppeditter* er hentet fra nettstedet forskning.no. Teksten er en sammenhengende verbaltekst som går over én side, og den er illustrert med et fotografi av en ung jente foran en datamaskin. Temaet er søvnproblemer, særlig hos tenåringer, som følger av at de bruker elektronisk utstyr

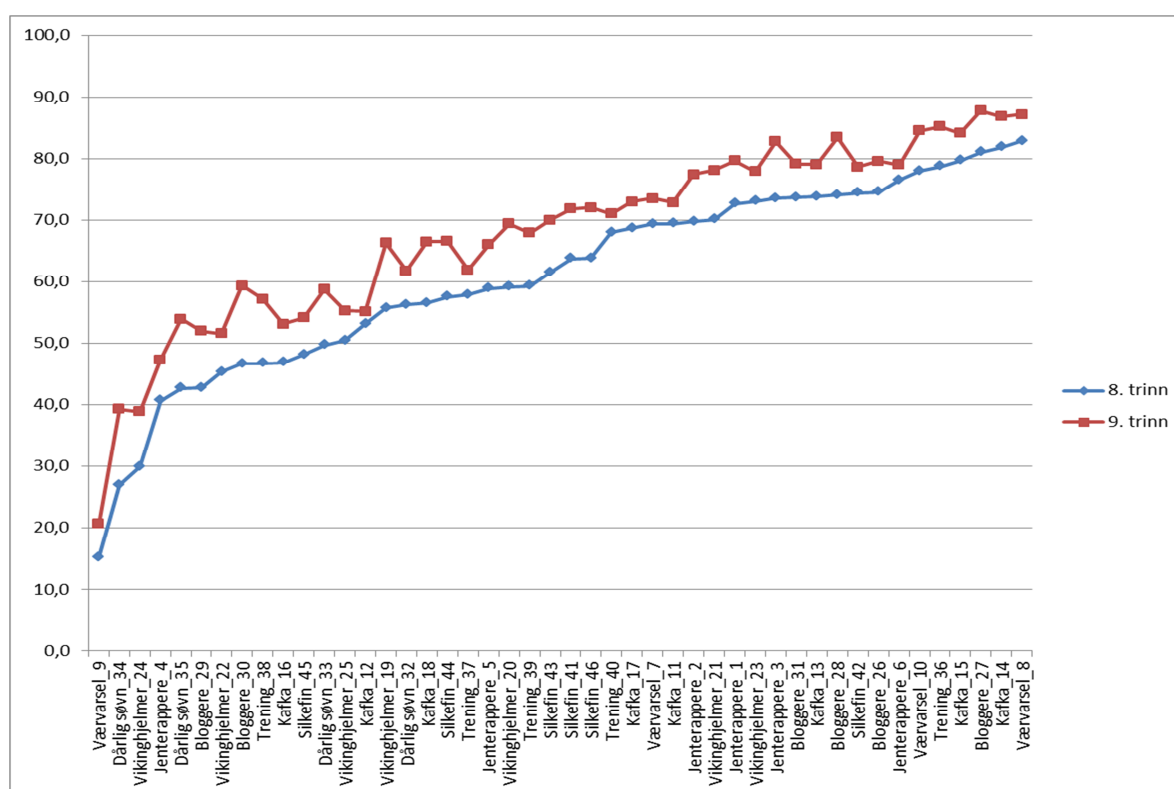
før sengetid. Mange ungdommer vil nok kjenne seg igjen i temaet, men teksten er ikke tilrettelagt for unge lesere. Språket er ikke spesielt avansert, men teksten og oppgavene krever at leseren evner å følge med på noen logiske resonneringer. Det er tre flervalgsoppgaver og én sammensatt flervalgsoppgave til *Dårlig søvn med duppeditter*, og p-verdiene varierer fra 26,9 til 56,2 på 8. trinn.

Teksten *Vikinghjelmar* er prøvens sidemålstekt. Den er hentet fra den svenske boka «101 historiska myter» av Åke Persson og Thomas Oldrup. Språket er heller ikke spesielt avansert i denne teksten, men oppgavene krever nøyaktig lesing og kombinasjon av informasjon fra ulike steder. Det er sju oppgaver til teksten, og p-verdiene på 8. trinn varierer fra 29,9 (oppgave 24) til 70,1 (oppgave 21).

Prøvens letteste tekst er et utdrag fra romanen *Kafka på stranden* av den japanske forfatteren Haruki Murakami. Tekstutdraget handler om Kafka som rømmer hjemmefra på 15-årsdagen sin for å prøve å finne moren og søsteren som forsvant for 11 år siden. Han setter seg på nattbussen, og her kommer han i snakk med en ung jente. Den ytre handlingen begrenser seg til møtet mellom Kafka og jenta, og store deler av teksten referer dialogen mellom dem. Mellom linjene går det fram at jenta kan være Kafkas søster, og dette uavklarte forholdet utgjør et slags spenningsmoment. Det samme kan sies om Kafkas nokså keitete oppførsel; han er i stemmeskiftet og snakker lite fordi han er redd for at stemmen skal svikte. Det er åtte oppgaver til teksten, og med unntak av tre oppgaver ligger alle p-verdiene godt over gjennomsnittet for prøven på 8. trinn. Dette er for øvrig i tråd med tidligere leseprøver, som også har vist at de skjønnlitterære tekstene faller lettest ut for elevene.

Resultater på oppgavenivå

Prøven har en spredning i vanskegrad, målt i gjennomsnittlige p-verdier for hver oppgave, fra 15,2 til 82,8 på 8. trinn, og fra 20,6 til 87,8 på 9. trinn. Figur 2 viser p-verdier for oppgavene på 8. og 9. trinn, sortert etter synkende vanskegrad på 8. trinn.

Figur 2: P-verdier for hver av oppgavene på 8. og 9. trinn

Av figur 2 ser vi at oppgavenes vanskegrad er jevnt fordelt mellom p-verdier på 40 og 82, men at det kun er tre oppgaver med p-verdi under 40. Dette er det samme mønsteret vi har sett i tidligere leseprøver for 8. trinn, og det bør være et mål å øke antall oppgaver med p-verdi mellom 20 og 40.

De statistiske analysene bekrefter at det gjennomsnittlig er de flinkeste elevene som klarer de vanskeligste oppgavene (se Vedlegg 1: Teknisk rapport med item-analyse). Derfor vil det også være slik at det er disse oppgavene som de svakeste elevene har problemer med. Følgende oppgaver var de ti vanskeligste, med en p-verdi på under 50 prosent på 8. trinn.

Oppgave	Aspekt	Oppgaveformat	8. trinn	9. trinn	Dif (9-8)
Værvarsel 9	Tolke	Flervalg	15,2	20,6	5,4
Dårlig søvn 34	Tolke	Flervalg	26,9	39,3	12,4
Vikinghjelmer 24	Reflektere	Flervalg	29,9	38,9	9,0
Jenterappere 4	Tolke	Flervalg	40,6	47,4	6,7
Dårlig søvn 35	Tolke	Flervalg	42,7	53,9	11,3
Bloggere 29	Reflektere	Åpen	42,8	52,0	9,2
Vikinghjelmer 22	Finne	Flervalg	45,3	51,6	6,3
Bloggere 30	Tolke	Flervalg	46,6	59,4	12,7
Trening 38	Finne	Åpen	46,7	57,2	10,5
Kafka 16	Reflektere	Åpen	46,9	53,1	6,2

Tabell 5: De ti vanskeligste oppgavene i prøven

Oppgave 9 tilhører teksten *Værvarsel for London* og er prøvens aller vanskeligste. Oppgaven og svaralternativene lyder:

9 I langtidsvarselet var det meldt 9 grader fredag 20. april 2012. Hva innebærer dette, ifølge teksten?

- A at temperaturen blir 9 grader klokka 12.00**
- B at gjennomsnittstemperaturen blir 9 grader denne dagen**
- C at temperaturen blir 9 grader hele dagen**
- D at temperaturen blir 9 grader mellom klokka 12.00 og 18.00**

Svaralternativ A er det riktige, og vi finner belegg for dette i den forklarende teksten som står under langtidsvarselet: «Langtidsvarselet viser ventet vær på dagtid. Temperatur- og vindvarselet gjelder for kl 12, symbolet for kl 12–18.» For elevene handler det her om å finne fram til svaret som står eksplisitt i teksten, og det er altså ikke snakk om en vanskelig leseoperasjon. Men elevene kan ha tatt lett på oppgaven og valgt det svaralternativet som de synes virker mest sannsynlig i stedet for å lese nøye og lete etter svaret i teksten. Alle svaralternativene gir plausible forklaringer, og når vi ser at hele 57 prosent av elevene på 8. trinn valgte svaralternativ B – at gjennomsnittstemperaturen blir 9 grader hele dagen – kan det tyde på at de ikke har studert teksten nøye nok for å finne svaret.

Den nest vanskeligste oppgaven er oppgave 34 knyttet til teksten *Dårlig søvn med duppeditter*. Dette er også en av oppgavene der det er størst forskjell mellom elevene på 8. og 9. trinn. Den lyder:

34 Hvilken virkning har hormonet melatonin, ifølge teksten?

- A Det gjør det vanskelig å sovne.**
- B Det øker oppmerksomheten.**
- C Det bidrar til at vi får sove.**
- D Det forskyver døgnrytmen.**

Svaret på denne oppgaven er å finne i følgende uttalelse fra en forsker som blir sitert i teksten: «Å bli utsatt for kunstig lys mellom solnedgang og når vi legger oss, demper produksjonen av søvnhormonet melatonin, øker oppmerksomheten, forskyver døgnrytmen og gjør det vanskelig å sovne». Her blir melatonin omtalt som «søvnhormonet», men for å forstå at melatonin er noe vi trenger for å få sove (svaralternativ C), må elevene tolke uttalelsen fra forskeren og forstå at mindre melatonin er negativt og gjør det vanskelig å sovne. 32 prosent av elevene på 8. trinn valgte svaralternativ A, som viser at de har feiltolket resonnetet og kommet fram til motsatt konklusjon av det som er riktig.

En annen oppgave der elevene på 9. trinn presterer mye bedre enn elevene på 8. trinn, er oppgave 38 knyttet til teksten *Ungdom og trening*. Denne teksten består av to ulike grafiske framstillinger av treningsvaner blant ungdom. Årsaken til den store forskjellen mellom trinnene kan være at elevene har lite erfaring med grafiske framstillinger på barnetrinnet, men at dette er noe de lærer mer om på ungdomstrinnet.

Lesemåte og oppgaveformat

Som det går fram i kapitlet om validitet, måler prøven elevenes kompetanse på tre lesemåter, eller aspekter, nemlig *å finne informasjon, å forstå og tolke og å reflektere og vurdere*. Oppgavene har ett av to formater; de er enten *åpne* eller *flervalg*. Flervalgsoppgavene kan igjen deles i to typer. De fleste flervalgsoppgavene består av ett spørsmål med fire svaralternativer. To oppgaver er imidlertid i formatet *sammensatt flervalg*. Disse oppgavene inneholder tre påstander som elevene skal ta stilling til ved å krysse av for ett av to svaralternativer, for eksempel riktig eller galt. Elevene må ha rett svar på alle tre påstandene for å få poeng på disse oppgavene. Poengene er omregnet til p-verdier slik det er beskrevet innledningsvis. Gjennomsnittlige p-verdier for lesemåte og oppgaveformat er vist i tabell 6:

	8. trinn	9. trinn	Differanse (9-8)
Hele prøven (n=46)	60,8	67,8	7,1
Forstå og tolke (n=19)	59,7	66,4	6,6
Finne informasjon (n=15)	66,1	72,8	6,7
Reflektere og vurdere (n=12)	56,0	63,8	7,8
Åpne oppgaver (n=14)	64,8	72,1	7,3
Flervalg (n=30)	59,1	65,9	6,8
Sammensatte flervalgsoppgaver (n=2)	58,9	65,9	7,0

Tabell 6: Gjennomsnittlige p-verdier for ulike lesemåter og oppgaveformater

Sammenliknet med de gjennomsnittlige p-verdiene for hele prøven (60,8 og 67,8), ser vi at oppgavetypen *Finne informasjon* har samlet vanskegrad som ligger over gjennomsnittet for prøven som helhet. *Forstå og tolke* er gjennomgående litt vanskeligere for elevene, mens *Reflektere og vurdere* kommer ut som det vanskeligste aspektet. Refleksjonsoppgavene krever at elevene er i stand til å trekke inn egne kunnskaper, erfaringer og refleksjoner når det gjelder tekstens form eller innhold. Dette leseaspektet har alltid, med unntak av fjorårets prøve, vist seg å være det vanskeligste for elevene på 8. trinn..

I årets prøve er de åpne oppgavene i gjennomsnitt lettere enn flervalgsoppgavene. Dette er annerledes enn de foregående nasjonale leseprøvene for 8. trinn, der flervalgsoppgavene som regel viser seg å være enklere enn de åpne oppgavene. De åpne oppgavene har vanligvis høyere vanskegrad fordi elevene må formulere svaret sitt selv. Dette kan føre til at de som har svake skriveferdigheter, ikke greier å få fram et svar som kan godkjennes. Det er også et

faktum at flere elever hopper over de åpne oppgavene, sannsynligvis nettopp fordi de må formulere svaret selv (se nedenfor om blanke svar). Når de åpne oppgavene viser seg å være lettere i årets prøve, kan det ha sammenheng med at 8 av de 14 åpne oppgavene er enkle «Finne-oppgaver», der elevene blir bedt om å skrive et kort svar, for eksempel ett eller flere navn som i oppgave 1, 6 og 27, eller et tall som i oppgave 36 og 38.

Kjønnsforskjeller

Resultater fra leseprøver har i løpet av de siste årene vist at jenter leser bedre enn gutter. PISA-undersøkelsene, som norske 15-åringer har deltatt i hvert tredje år siden 2000, har gjennomgående vist kjønnsforskjeller tilsvarende mer enn ett års skolegang i jentenes favør (Roe og Vagle, 2012).

	8. trinn	9. trinn
Jenter	63,7	70,7
Gutter	58,1	64,9
Kjønnsdifferanse (jenter-gutter)	5,6	5,8
Effektstørrelser i form av standardavvik	0,30	0,32

Tabell 7: Kjønnsforskjeller i lesekompetanse, p-verdier og effektstørrelser

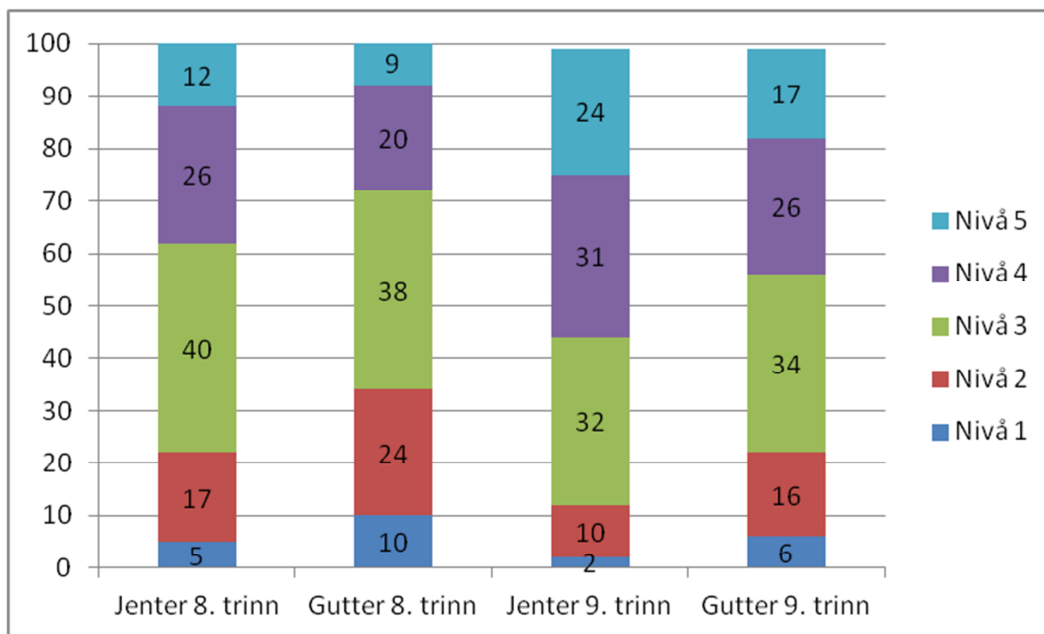
Tabell 7 viser de gjennomsnittlige p-verdiene for jenter og gutter på de to trinnene, samt kjønnsdifferansene. Effektstørrelsene er beregnet som prosentandeler av standardavvikene. Både på 8. og 9. trinn er effektstørrelsene på omtrent samme nivå som foregående år. PISA-undersøkelsen måler elevenes prestasjoner ved slutten av ungdomsskolen, og i PISA 2009 var kjønnsforskjellen hele 0,47 standardavvik. Kjønnsforskjellen i lesekompetanse ser altså ut til å øke i løpet av ungdomsskolen (Roe 2012).

Tabell 8 viser den prosentvise fordelingen av gutter og jenter på de fem prestasjons-nivåene (jf. vedlegg 2).

Nivåer	Gutter 8. trinn	Jenter 8. trinn	Gutter 9. trinn	Jenter 9. trinn
Nivå 1	10	5	6	2
Nivå 2	24	17	16	10
Nivå 3	38	40	34	32
Nivå 4	20	26	26	31
Nivå 5	9	12	17	24

Tabell 8: Jenter og gutters lesekompetanse fordelt på nivåer på 8. og 9. trinn (prosentandeler)

Figur 3 er en grafisk framstilling av informasjonen i tabell 9. Som vi ser, er det en likhet mellom søylene som representerer jenter på 8. trinn og gutter på 9. trinn, selv om spredningen i kompetanse er noe større blant guttene på 9. trinn enn blant jentene på 8. trinn. Her ser vi altså tydelig at jentene ligger nesten ett årstrinn foran guttene i utviklingen av lesekompetanse.

Figur 3: Jenter og gutters lesekompetanse fordelt på nivåer på 8. og 9. trinn (prosentandeler)

Kjønnsforskjeller på tekstnivå

Tabell 9 viser kjønnsforskjeller på tekstnivå:

Tekster	8. trinn			9. trinn		
	Jenter	Gutter	Dif (j-g)	Jenter	Gutter	Dif (j-g)
<i>Bloggere</i>	71,7	59,4	12,3	79,4	67,8	11,6
<i>Kafka på stranden</i>	70,0	62,6	7,4	74,8	67,9	6,9
<i>Jenterappere</i>	68,5	62,6	6,3	75,4	68,8	6,6
<i>Ungdom og trening</i>	64,6	59,7	4,8	71,1	66,3	4,8
<i>Silkefin supertråd</i>	63,9	59,2	4,7	71,8	66,0	5,7
<i>Vikinghjelmene</i>	56,4	53,3	3,1	64,4	60,7	3,7
<i>Værvarsel</i>	62,6	60,1	2,4	67,8	65,1	2,7
<i>Dårlig søvn</i>	44,3	43,5	0,8	54,2	52,7	1,5
Gj.snitt hele prøven	63,7	58,1	5,6	70,7	64,9	5,8

Tabell 9: Tekster i leseprøven etter synkende kjønnsforskjell på 8. trinn

Når det gjelder teksten som helhet, er kjønnsforskjellen markert størst på leserinnleggene *Bloggere*, deretter følger romanutdraget *Kafka på stranden* og musikkteksten *Jenterappere*. *Bloggere* har en gjennomsnittlig kjønnsforskjell på rundt 12 prosentpoeng både på 8. og 9. trinn, mens de to neste tekstene viser en gjennomsnittlig kjønnsforskjell på omkring 7 prosentpoeng. De to informasjonstekstene *Værvarsel for London* og *Dårlig søvn* har minst kjønnsforskjell – med 2,4 og 0,8 prosentpoeng i jentenes favør på 8. trinn.

Teksten med størst kjønnsforskjell består av fire leserinnlegg om temaet blogging. Alle innleggene er hentet fra debattsiden Si ;D i Aftenposten. Det første innlegget har overskriften «Pompøse bloggere» og er signert «Gompel (19)». De tre andre innleggene går inn i den samme debatten, og de er alle skrevet av jenter. Overskriftene «Les eller la være!», «Idiotblogger» og «Blogg i vei!» viser at skribentene har ulikt syn på blogging og antyder dessuten et sterkt engasjement for temaet. I ett av innleggene viser skribenten til flere jentebloggere som skriver om alvorlige temaer, og når denne teksten som helhet viser store kjønns-

forskjeller i jentenes favør, har det sannsynligvis sammenheng med at det er flere jenter enn gutter som leser og skriver blogger, og dermed er det nok også lettere for jenter å engasjere seg i temaet.

Kafka på stranden er skjønnlitterær, en sjanger som jentene gjennomgående utklasser guttene på. En analyse av de nasjonale prøvene fra 2007 til 2011 viser i tillegg at hovedpersonen i teksten ser ut til å spille en rolle. Kjønnsforskjellen i jentenes favør er nemlig dobbelt så stor når den skjønnlitterære teksten handler om jenter eller voksne mennesker som når den handler om gutter (Roe & Vagle 2012). I dette tekstutdraget skildres et møte mellom en gutt og en jente, og teksten kan derfor sies å være kjønnsnøytral. Kjønnsforskjellen på 7,4 prosentpoeng på 8. trinn er på nivå med den skjønnlitterære teksten i fjorårets nasjonale prøve.

Jenterappere er som tittelen antyder, en tekst som omhandler jenter innenfor musikk sjangeren rapp. Her blir mange jenterappere nevnt ved navn, og livet i musikkbransjen blir skildret fra jentenes ståsted. Temaet skaper flere identitetsmuligheter for jentene enn for guttene, noe som kan ha bidratt til den relativt store kjønnsforskjellen på 6,3 prosentpoeng.

De to tekstene med minst kjønnsforskjell er *Dårlig søvn med duppeditter* og *Værvarsel for London*. Den første teksten har en kjønnsforskjell på bare 0,8 i jentenes favør. Dette er en sammenhengende verbaltekst hentet fra nettstedet forskning.no. Den andre teksten, *Værvarsel fra London*, er hentet fra nettstedet yr.no og består av en graf, en tabell og symbolforklaringer. Denne teksten viser en kjønnsforskjell på 2,4. Både *Dårlig søvn med duppeditter* og *Værvarsel* er informasjonstekster, og som i tidligere prøver viser også årets prøve at slike tekster har de minste kjønnsforskjellene.

Kjønnsforskjeller på oppgavenivå

Når det gjelder kjønnsforskjeller innen lesemåter og oppgaveformat, finner vi som i tidligere år at jentene hevder seg særlig godt på refleksjonsoppgavene og på de åpne oppgavene. Vi ser dessuten at kjønnsforskjellene her er økende fra 8. til 9. trinn – se tabell 10 og 11:

Lesemåte/oppgaveformat	Alle	Jenter	Gutter	Kjønnsforskjell, diff (j – g)
Hele prøven (n=46)	60,8	63,7	58,1	5,6
Forstå og tolke (n=19)	59,7	62,3	57,2	5,1
Finne informasjon (n=15)	65,6	68,4	63,8	4,6
Reflektere og vurdere (n=12)	56,0	60,0	52,2	7,7
Åpne oppgaver (n=14)	64,4	69,5	60,3	9,2
Flervalg (n=30)	59,1	61,2	57,0	4,2
Sammensatte flervalgsoppgaver (n=2)	58,9	59,5	58,3	1,2

Tabell 10: Kjønnsforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 8. trinn

Lesemåte/ oppgaveformat	Alle	Jenter	Gutter	Kjønnsforskjell, diff (j – g)
Hele prøven (n=46)	67,8	70,7	64,9	5,8
Forstå og tolke (n=19)	66,4	68,9	63,8	5,1
Finne informasjon (n=15)	72,8	75,1	70,4	4,7
Reflektere og vurdere (n=12)	63,8	67,9	59,8	8,1
Åpne oppgaver (n=14)	72,1	76,9	67,4	9,5
Flervalg (n=30)	65,9	68,1	63,7	4,3
Sammensatte flervalgsoppgaver (n=2)	65,9	66,7	65,1	1,7

Tabell 11: Kjønnsforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 9. trinn

Som vi ser av tabell 10 og 11, presterer jentene bedre enn guttene på alle de tre lesemåtene og på alle de tre oppgaveformatene – som i tidligere prøver. De tre lesemåtene skiller seg ikke så mye fra hverandre når det gjelder kjønnsforskjeller, men vi ser en økende kjønnsforskjell på oppgaver der elevene skal reflektere over form eller innhold, sammenlignet med oppgaver der de skal forstå og tolke og finne informasjon.

Variasjonen er større når det gjelder oppgaveformat. Jentene presterer gjennomsnittlig i overkant av 9 prosentpoeng bedre enn guttene på de åpne oppgavene, der de må formulere svaret skriftlig med egne ord. Flervalgsoppgavene viser en gjennomsnittlig kjønnsforskjell på 4,3 prosentpoeng, og de to sammensatte flervalgsoppgavene går også i jentenes favør med en kjønnsforskjell på 1,7 prosentpoeng, men her må det føyes til at to oppgaver er for få til at en kan generalisere.

«Jenteoppgaver» og «gutteoppgaver»

Jentenes og guttenes styrker og svakheter kan studeres nærmere ved hjelp av kjønnsforskjellene på oppgavenivå. Vi bruker her dataene for 8. trinn, og selv om kjønnsforskjellen på 9. trinn er noe større, er mønsteret når det gjelder hvert av kjønnenes relative styrker og svakheter omtrent de samme på begge trinn. Jenteoppgaver brukes her om oppgaver som har relativt stor kjønnsforskjell i jentenes favør, og gutteoppgaver brukes om oppgaver med små kjønnsforskjeller eller med kjønnsforskjeller i guttenes favør.

Oppgavene er først sortert etter stigende kjønnsdifferanser i jentenes favør. Vi ser så på de ti oppgavene som havner i hver sin ende av sorteringen. I den øverste enden av sorteringen finner vi de ti oppgavene der guttene gjør det litt sterkere enn jentene eller omtrent på nivå med dem. I den nederste enden finner vi de ti oppgavene der jentene gjør det markant bedre enn guttene.

Tekst/oppgave	Oppgaveformat	Aspekt	Jenter	Gutter	Dif (j-g)
Gutteoppgaver:					
Dårlig søvn_34	Flervalg	Tolke	23,7	30,1	-6,4
Vikinghjelmer_22	Flervalg	Finne	42,9	47,7	-4,7
Jenterappere_4	Flervalg	Tolke	39,8	41,4	-1,6
Værvarsel_9	Flervalg	Tolke	14,7	15,8	-1,1
Dårlig søvn_35	Flervalg	Tolke	42,2	43,1	-0,9
Silkefin_42	Flervalg	Finne	74,0	74,8	-0,9
Silkefin_45	Flervalg	Reflektere	48,1	48,2	-0,1
Dårlig søvn_32	Sflvalg	Finne	56,4	56,0	0,4

Tekst/oppgave	Oppgaveformat	Aspekt	Jenter	Gutter	Dif (j-g)
Vikinghjelm_24	Flervalg	Reflektere	30,7	29,2	1,4
Silkefin_43	Sflvalg	Finne	62,5	60,5	2,0
Jenteoppgaver:					
Bloggere_31	Åpen	Reflektere	83,0	64,5	18,5
Kafka_17	Åpen	Tolke	76,1	61,5	14,6
Silkefin_44	Åpen	Finne	64,3	50,8	13,5
Bloggere_28	Flervalg	Reflektere	80,7	67,6	13,1
Bloggere_27	Åpen	Tolke	87,6	74,6	13,0
Bloggere_26	Flervalg	Tolke	80,5	68,7	11,8
Bloggere_29	Åpen	Reflektere	48,7	37,0	11,7
Dårlig søvn_33	Flervalg	Reflektere	54,9	44,6	10,3
Jenterappere_5	Flervalg	Tolke	63,8	54,1	9,7
Kafka_18	Flervalg	Tolke	61,2	52,0	9,2
Jenterappere_1	Åpen	Finne	77,3	68,1	9,2
Gjennomsnitt for hele prøven:			63,7	58,1	5,6

Tabell 12: Gutte- og jenteoppgaver definert ved kjønnsdifferanse i p-verdi på 8. trinn

Ikke uventet finner vi en overrepresentasjon av refleksjonsoppgaver og åpne oppgaver blant jenteoppgavene. Blant gutteoppgavene er det bare to refleksjonsoppgaver. Alle gutteoppgavene tilhører enten kategorien flervalg, eller kategorien sammensatt flervalg der elevene skal sette kryss for om påstander er riktige eller gale. Den oppgaven som endte opp som den mest ekstreme i jentenes favør, er oppgave 31 som tilhører teksten *Bloggere* og lød slik:

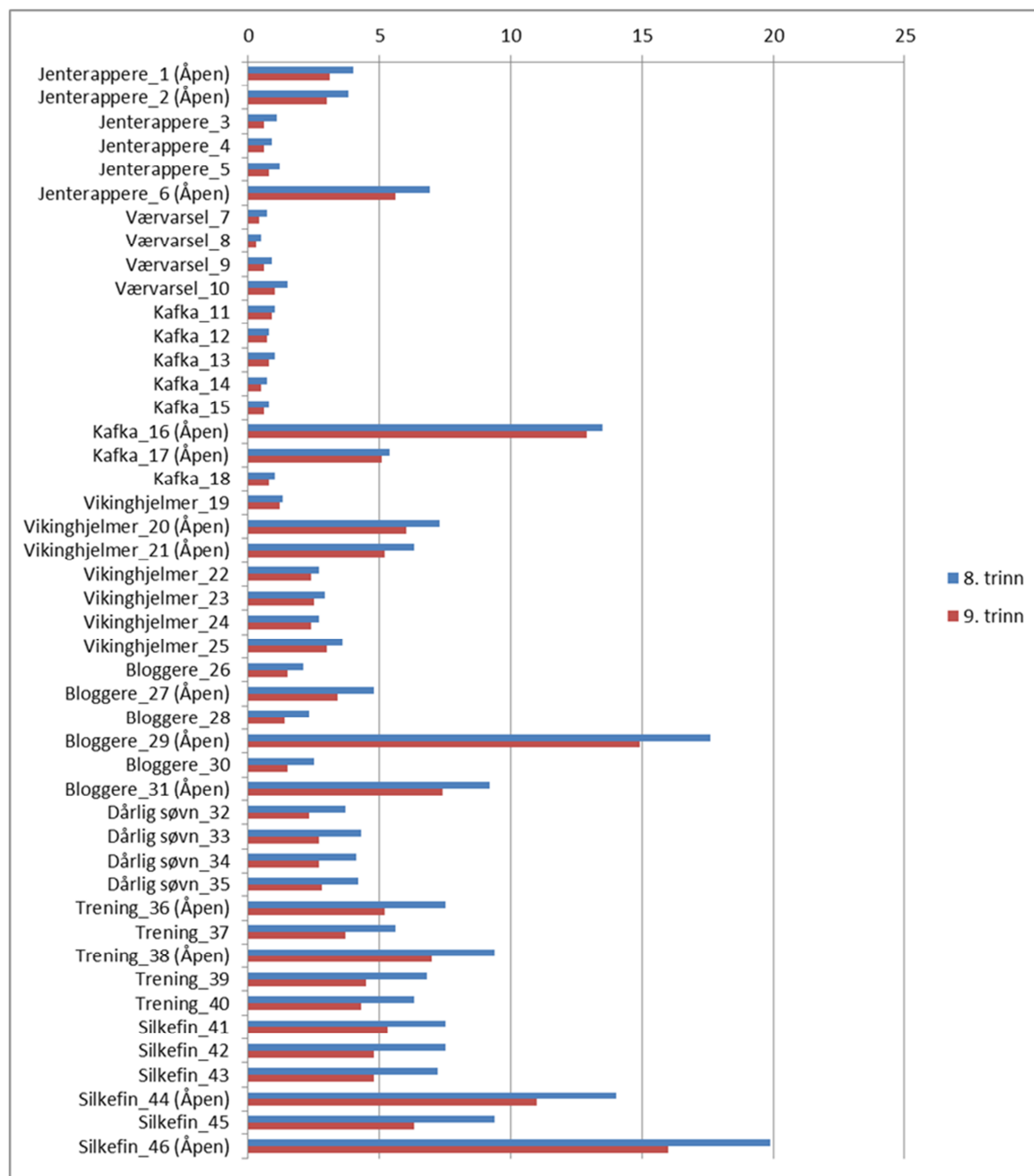
31 Hvilken av de fire brevskriverne er du mest enig med? Begrunn svaret ved å vise til det som står skrevet i den ene eller flere av innleggene.

Det er ikke overraskende at denne oppgaven ender opp som «jenteoppgave». Det er sannsynligvis flere jenter enn gutter som blogger, og flertallet av de som har skrevet leserinnleggene som oppgaven knytter seg til, er jenter. Jentene kan dermed lettere identifisere seg med skribentene og engasjere seg i innholdet i teksten. Oppgaven er dessuten åpen og i kategorien reflekterende. I tillegg ber oppgaven om en begrunnelse. En langt større prosentandel gutter enn jenter svarer blankt på denne oppgaven (se Figur 5), og det forklarer også en del av kjønnsdifferansen. De øvrige oppgavene til teksten *Bloggere* har også store kjønnsforskjeller i jentenes favør.

To tekster dominerer blant de ti gutteoppgavene: *Dårlig søvn* og *Silkefin supertråd* er hver representert med tre gutteoppgaver. Oppgave 34 som går sterkest i guttenes favør, tilhører teksten *Dårlig søvn*, og er tidligere omtalt som tekstens nest vanskeligste oppgave.

Oppgave 22 tilhører teksten *Vikinghjelm*, som har et tema som kan ha fengst guttene. Denne oppgaven er for øvrig en av de to oppgavene der det er størst forskjell mellom elevene på 8. og 9. trinn, hele 12,4 prosentpoeng.

Blanke svar

Figur 4: Prosentandel elever på 8. og 9. trinn som ikke har svart på hver oppgave

Figur 4 viser prosentandelene elever på henholdsvis 8. og 9. trinn som ikke har svart på hver av oppgavene. For alle de 46 oppgavene i prøven er den gjennomsnittlige andelen blanke svar 5,0 prosent på 8. trinn og 3,8 prosent på 9. trinn. I 2011-prøven var prosentandelen blanke svar 4,0 prosent på 8. trinn og 3,4 prosent på 9. trinn. At andelen blanke svar er lavere på 9. trinn enn på 8. trinn, henger sannsynligvis sammen med at flere elever på 8. trinn er usikre på hva de skal svare og dermed velger å svare blankt. Det er imidlertid stor variasjon i andelen blanke svar oppgavene imellom, noe som også går fram av figur 4.

Når vi studerer figuren nærmere, ser vi at de aller fleste søylene som stikker seg ut med en høyere prosentandel enn gjennomsnittet, representerer åpne oppgaver. Det er en tendens til at andelen blanke svar øker mot slutten av oppgaveheftet, men denne økningen dreier seg bare om 2 – 3 prosentpoeng på flervalgsoppgavene. Dette tyder på at elevene har hatt nok tid på

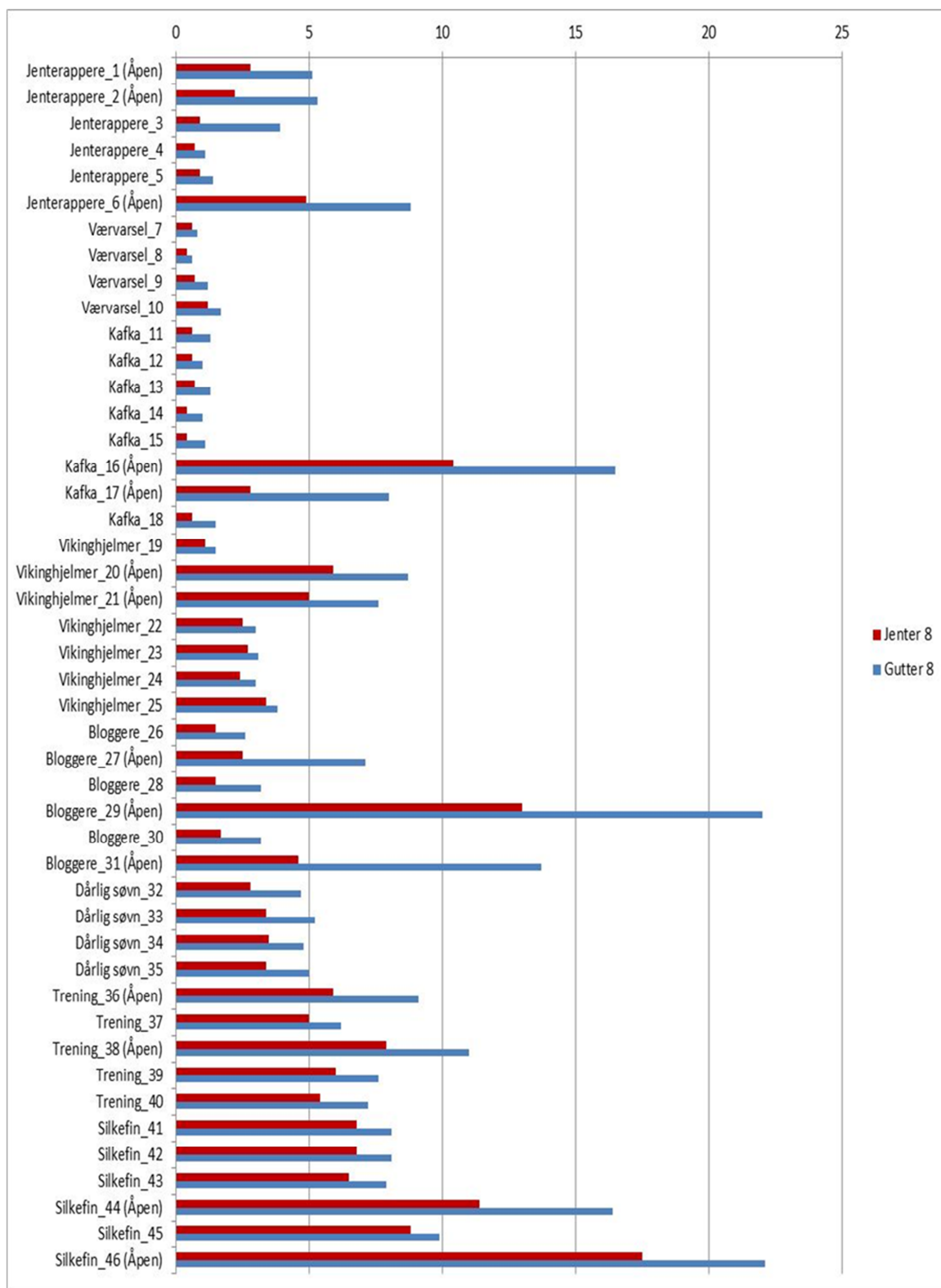
seg. Den konkrete teksten og oppgavens format ser ut til å ha mer å si for om elevene svarer på oppgaven eller ei. Det er for eksempel påfallende få elever på begge trinn som svarer blankt på den åpne oppgaven Bloggere 27, mens det er svært mange som svarer blankt på den åpne oppgaven 29 knyttet til den samme teksten. Mens den førstnevnte oppgaven er en tolkeoppgave som kun krever et kort svar i form av to navn eller overskrifter, krever den sistnevnte at elevene skriver et svar basert på egen refleksjon omkring tekstens form og innhold – noe som selvfølgelig er mer krevende enn å finne og kopiere svaret ordrett fra teksten.

Jentenes gjennomsnittlige prestasjon på prøven ligger markant høyere enn guttenes på begge trinn. Ikke uventet finner vi også en kjønnsforskjell i andelen blanke svar. Av tabell 13 går det fram at den gjennomsnittlige andelen blanke svar på flervalgsoppgaver er 0,9 prosentpoeng høyere blant gutter enn jenter på 8. trinn, mens den tilsvarende kjønnsforskjellen er 0,5 prosentpoeng på 9. trinn. Andelen gutter som svarer blankt på flervalgsoppgaver synker altså noe fra 8. til 9. trinn. Det samme skjer når det gjelder gutter og åpne oppgaver. Her er kjønnsforskjellen 4,6 prosentpoeng på 8. trinn, synkende til 4,3 prosentpoeng på 9. trinn. Selv om guttene på 9. trinn svarer på nesten alle flervalgsoppgavene og skårer bedre totalt enn guttene på 8. trinn, ser mange av dem fremdeles ut til å ha motvilje mot å svare på åpne oppgaver.

	Jenter 8.	Gutter 8.	Dif. 8. (g-j)	Jenter 9.	Gutter 9.	Dif. 9. (g-j)
Flervalg	2,5 %	3,4 %	0,9 %	1,8 %	2,3 %	0,5 %
Åpne	6,9 %	11,5 %	4,6 %	5,4 %	9,7 %	4,3 %

Tabell 13: Gjennomsnittlig prosentandel jenter og gutter som svarer blankt på oppgavene på 8. og 9. trinn

Vi har tidligere funnet at kjønnsforskjellene i prestasjoner henger sammen med lesemåte og oppgaveformat. Både figur 5 og tabell 13 viser at disse kjønnsforskjellene reflekteres i prosentandeler blanke svar:

Figur 5: Prosentandel elever på 8. trinn som ikke har svart på hver oppgave (kjønnsdelt)

Ikke uventet er det i hovedsak slik at de enkeltoppgavene der guttene svarer betydelig mer blankt enn jentene, nettopp er de oppgavene der vi tidligere har funnet størst kjønnsforskjeller. Blanke svar fra guttene forklarer altså en del av kjønnsforskjellene her.

Hovedtendenser og pedagogiske konsekvenser

Resultatene fra den nasjonale leseprøven for 8. og 9. trinn i 2012 er i tråd med tidligere nasjonale prøver. Gjennomsnittlig vanskegrad ligger omkring 60 for 8. trinn og omkring 67 for 9. trinn, noe som betyr at elevene på 9. trinn ligger litt lenger foran elevene på 8. trinn enn de har gjort de to foregående årene. Kjønnsforskjellen ligger på 0,30 standardavvik på 8. trinn og 0,32 standardavvik på 9. trinn, og er i tråd med tidligere resultater.

De oppgavene som elevene har hatt størst problemer med, er enten oppgaver som krever avansert tekstforståelse eller nøyaktig lesing av teksten. Elevenes tekstforståelse utvikler seg gradvis gjennom ungdomstrinnet, så når oppgaver som krever avansert tekstforståelse er de vanskeligste, er dette et naturlig resultat av at bare de færreste elevene har denne kompetansen. Når det gjelder problemer med nøyaktig lesing, derimot, er dette en svakhet som også kjennetegner norske elever i internasjonale leseundersøkelser, særlig i PISA. Norske elever skiller seg ut ved å skåre spesielt svakt på oppgaver som krever nøyaktig lesing, til tross for at disse oppgavene ikke krever avansert lesekompetanse.

Kjønnsforskjellene i denne prøven følger det samme mønsteret som i tidligere undersøkelser, og kort oppsummert betyr dette at guttene gjennomsnittlig leser dårligere enn jentene, men at det varierer med tekst- og oppgavetype hvorvidt kjønnsforskjellen er stor eller liten. Kjønnsforskjellen i jentenes favør er størst på oppgaver knyttet til skjønnlitterære tekster, oppgaver som krever refleksjon og åpne oppgaver. Kjønnsforskjellene er mindre på oppgaver knyttet til ikke-sammenhengende tekster og faktaorienterte tekster. Innholdet i tekstene ser også ut til å spille en rolle, for kjønnsforskjellen øker når teksten handler om jenter eller om ting som jenter er mer opptatt av enn gutter.

Resultatene viser at elevene på 8. og 9. trinn har to hovedutfordringer:

1. Elevene har problemer med tekster og oppgaver som krever konsentrert og nøyaktig lesing, særlig fagtekster. Elevene har lett for å overse detaljer som er viktige, men ikke så fremtredende.
2. Gutter leser gjennomgående dårligere enn jenter, og mye tyder på at dette i stor grad henger sammen med lesevaner i fritiden. Det hjelper ikke å bare lese korte, enkle tekster, bøker av en viss lengde må til for å gi god lesetrening. Gutter har et smalere interessefelt enn jenter, og det gjelder å finne fram til temaer som fanger dem og får dem «på kroken», slik at de leser frivillig og med engasjement.

Vedlegg

Vedlegg 1: Teknisk rapport 8. og 9. trinn

Prøven var den samme for 8. og 9. trinn:

Antall tekster: 8

Antall oppgaver: 46

Antall åpne oppgaver: 14

Antall tovalgsoppgaver/avkrysningsoppgaver: 2

Antall flervalgsoppgaver: 30

Item-analyse av alle oppgavene

Item-analysen for alle oppgavene er vist i de to tabellene under. Svarfordelingen og dyktigheten (poeng oppnådd på prøven for dem som har svart slik) er avrundet til hele tall. D står for oppgavens diskriminering. På oppgave 44 kunne elevene få to poeng. P-verdien er regnet ut ved at to poeng gir ett poeng, mens ett poeng gir 0,5 poeng, og denne framkommer i kolonnen «p-verdi». I kolonnene «Svarfordeling» og «Dyktighet» vises andel elever som har fått to og ett poeng, hver for seg.

Tabellene for både 8. og 9. trinn viser at oppgavene i stor grad har fungert bra på begge trinn.

- For alle oppgavene er de gale alternativene valgt av elever som ligger under gjennomsnittet totalt på prøven.
- Der diskrimineringen er relativt lav, ser vi at noen distraktorer velges av svært få elever og kunne vært byttet ut med andre distraktorer.

Resultater 8. trinn

Antall elever: 59 003

Reliabilitet: 0,889

Gjennomsnittlig p-verdi: 60,8

Gjennomsnittlig p-verdi gutter: 58,1

Gjennomsnittlig p-verdi jenter: 63,7

A	Svarfordeling i %:					Dyktighet:					D	p-verdi	Kjønns-diff (j-g)	Flagg/Komm
MC	A	B	C	D	Blank	A	B	C	D	Blank				
CR	0	1	2	3		0	1	2	3					
Jenterappere1	22	73			4	23	31			17	,471	72,6	9,2	
Jenterappere2	27	70			4	23	31			16	,444	69,7	9,1	
Jenterappere3	9	74	13	4	1	23	31	23	19	15	,436	73,5	2,0	
Jenterappere4	42	13	41	3	1	27	24	33	22	14	,367	40,6	-1,6	
Jenterappere5	20	17	59	2	1	25	25	31	17	16	,360	58,9	9,7	
Jenterappere6	17	77			7	25	30			18	,337	76,5	9,2	
Værvarsel7	2	8	69	20	1	20	25	30	26	15	,256	69,3	2,4	
Værvarsel8	8	83	6	2	1	22	30	25	22	13	,294	82,8	4,0	
Værvarsel9	15	57	6	21	1	32	29	22	28	14	,170	15,2	-1,1	Lav diskriminering
Værvarsel10	12	3	5	78	2	22	19	20	31	16	,463	78,0	4,4	
Kafka11	69	4	7	18	1	30	23	27	25	16	,280	69,4	4,3	
Kafka12	30	10	6	53	1	29	24	21	30	16	,229	53,2	6,0	
Kafka13	3	21	2	74	1	18	25	19	30	16	,320	73,8	3,1	
Kafka14	82	7	10	1	1	30	23	24	18	12	,371	81,8	7,0	
Kafka15	8	11	80	1	1	22	23	30	18	13	,374	79,7	7,4	
Kafka16	40	47			14	27	32			21	,338	46,9	7,8	
Kafka17	26	69			5	26	31			16	,357	68,7	14,6	
Kafka18	57	29	1	13	1	32	25	18	24	12	,447	56,5	9,2	
Vikingane19	21	4	56	17	1	23	24	32	27	15	,411	55,7	6,5	
Vikingane20	34	59			7	24	32			16	,521	59,2	3,7	
Vikingane21	24	70			6	23	32			15	,540	70,1	4,7	
Vikingane22	7	6	39	45	3	24	23	29	31	16	,233	45,3	-4,7	
Vikingane23	73	6	13	5	3	30	22	27	20	16	,348	73,0	2,7	
Vikingane24	38	18	12	30	3	28	25	26	34	16	,381	29,9	1,4	
Vikingane25	24	50	7	15	4	28	32	25	23	16	,382	50,4	7,3	
Bloggere26	11	2	75	10	2	20	17	31	27	13	,429	74,5	11,8	
Bloggere27	14	81			5	21	31			13	,545	81,0	13,0	
Bloggere28	12	74	2	9	2	22	31	16	23	13	,492	74,1	13,1	
Bloggere29	40	43			18	27	34			20	,511	42,8	11,7	
Bloggere30	12	36	3	47	3	23	26	18	33	12	,494	46,6	5,7	
Bloggere31	17	74			9	24	31			16	,507	73,6	18,5	
Dårlig søvn32	40	56			4	26	31			15	,361	56,2	0,4	
Dårlig søvn33	9	50	28	8	4	26	32	26	26	15	,378	49,7	10,3	
Dårlig søvn34	32	13	27	21	4	25	29	35	28	16	,431	26,9	-6,4	
Dårlig søvn35	9	16	43	28	4	24	27	33	27	15	,400	42,7	-0,9	
Trening36	14	79			8	22	31			16	,493	78,7	6,6	
Trening37	58	13	19	5	6	31	27	26	25	16	,342	57,9	3,5	
Trening38	44	47			9	27	32			17	,397	46,7	2,4	
Trening39	10	59	18	6	7	24	32	27	24	17	,408	59,3	6,4	
Trening40	68	5	15	6	6	31	24	26	25	17	,377	68,0	5,3	
Silkefin41	15	7	7	64	8	23	24	26	32	18	,477	63,7	8,6	
Silkefin42	10	74	5	3	8	26	30	25	23	18	,359	74,4	-0,9	
Silkefin43	31	62			7	23	33			17	,565	61,5	2,0	
Silkefin44	17	23	46		14	23	28	34		29	,643	57,5	13,5	
Silkefin45	6	48	8	28	9	24	32	23	28	19	,404	48,2	-0,1	
Silkefin46	16	64			20	24	32			19	,587	63,8	5,4	

Resultater 9. trinn

Antall elever: 57 662

Reliabilitet: 0,895

Gjennomsnittlig p-verdi: 67,8

Gjennomsnittlig p-verdi gutter: 64,9

Gjennomsnittlig p-verdi jenter: 70,7

A	Svarfordeling i %:					Dyktighet:					D	p-verdi	Kjønns-diff (j-g)	Flagg/Komm	
	A	B	C	D	Blank	A	B	C	D	Blank					
MC	0	1	2	3		0	1	2	3						
CR	0	1	2	3		0	1	2	3						
Jenterappere1	16	80			3	25	34			18	,459	79,7	9,0		
Jenterappere2	20	77			3	26	34			17	,436	77,4	8,4		
Jenterappere3	6	83	8	2	1	25	33	25	20	16	,403	82,7	2,4		
Jenterappere4	40	10	47	2	1	30	26	35	24	17	,399	47,4	0,6		
Jenterappere5	17	14	66	1	1	28	28	34	19	18	,396	66,1	10,2		
Jenterappere6	15	79			6	28	33			21	,324	79,0	8,9		
Værvarsel7	1	7	74	17	1	22	29	33	29	16	,244	73,5	3,2		
Værvarsel8	6	87	5	1	1	25	33	27	25	15	,281	87,2	3,9		
Værvarsel9	21	52	4	22	1	37	31	24	32	17	,277	20,6	0,4		
Værvarsel10	9	2	3	85	1	24	20	22	33	18	,443	84,5	3,3		
Kafka11	73	4	6	16	1	33	26	30	28	20	,279	72,8	3,5		
Kafka12	31	9	4	55	1	31	27	23	34	21	,250	55,1	3,9		
Kafka13	2	17	1	79	1	19	28	19	33	17	,315	79,0	2,5		
Kafka14	87	6	6	1	1	33	26	23	20	14	,366	86,9	6,8		
Kafka15	5	10	84	1	1	23	26	33	19	15	,356	84,1	5,7		
Kafka16	34	53			13	30	35			24	,348	53,1	9,6		
Kafka17	22	73			5	28	34			19	,371	73,0	14,6		
Kafka18	67	22	1	10	1	35	27	19	26	14	,461	66,5	9,0		
Vikingane19	15	5	66	13	1	25	27	35	28	18	,442	66,3	8,6		
Vikingane20	25	69			6	27	35			17	,526	69,4	4,6		
Vikingane21	17	78			5	25	34			16	,540	78,1	4,7		
Vikingane22	6	5	36	52	2	27	24	31	34	18	,288	51,6	-3,0		
Vikingane23	78	5	12	3	3	34	23	29	22	18	,387	77,9	2,3		
Vikingane24	33	15	11	39	2	31	27	29	36	19	,409	38,9	1,7		
Vikingane25	24	55	7	11	3	30	35	28	26	19	,393	55,3	7,3		
Bloggere26	7	1	80	11	2	22	17	34	29	16	,399	79,6	9,3		
Bloggere27	9	88			3	22	34			13	,518	87,8	10,7		
Bloggere28	8	83	1	6	1	23	34	17	24	14	,485	83,4	11,0		
Bloggere29	33	52			15	29	36			22	,531	52,0	12,6		
Bloggere30	9	28	2	59	2	24	28	19	36	13	,528	59,4	7,7		
Bloggere31	13	79			7	26	34			18	,496	79,1	18,0		
Dårlig søvn32	36	62			2	29	34			17	,358	61,8	0,1		
Dårlig søvn33	8	59	24	6	3	29	35	29	27	17	,385	58,7	10,6		
Dårlig søvn34	24	13	39	18	3	28	30	37	29	18	,489	39,3	-5,8		
Dårlig søvn35	7	13	54	23	3	27	29	35	29	17	,438	53,9	0,8		
Trening36	10	85			5	24	34			17	,481	85,2	5,9		
Trening37	62	14	16	4	4	34	30	28	26	18	,375	61,9	3,1		
Trening38	36	57			7	29	35			19	,416	57,2	4,0		
Trening39	8	68	16	4	5	26	34	29	25	19	,441	67,9	6,7		
Trening40	71	4	15	5	4	34	26	28	28	20	,393	71,0	4,4		
Silkefin41	11	5	6	72	5	26	25	28	34	21	,476	71,8	9,1		
Silkefin42	9	79	4	3	5	28	34	27	25	20	,372	78,6	-1,4		
Silkefin43	25	70			5	25	35			19	,561	70,0	3,2		
Silkefin44	12	20	57		11	24	30	36		20	,648	66,6	14,8		
Silkefin45	5	54	7	27	6	27	35	25	31	21	,395	54,1	2,0		
Silkefin46	12	72			16	26	35			22	,595	72,0	6,8		

Vedlegg 2: Beskrivelser av lesekompetanse på de fem ulike nivåene

	FINNE	TOLKE	REFLEKTERE OG VURDERE
Nivå 1	lokalisere tydelig uttrykte elementer i en tekst med lite konkurrerende informasjon	trekke enkle slutninger eller oppfatte hovedtemaet i en tekst når innholdet er tydelig uttrykt i teksten	bruke personlige meninger til å kommentere form eller innhold i en tekst
Nivå 2	lokalisere tydelig uttrykte elementer i en tekst med noe konkurrerende informasjon	trekke slutninger eller oppfatte hovedtemaet i en tekst på bakgrunn av informasjon som ikke er tydelig uttrykt	bruke personlige erfaringer eller holdninger til å vurdere form eller innhold i en tekst
Nivå 3	lokalisere elementer flere steder i en tekst som inneholder klart konkurrerende informasjon	definere et ikke tydelig uttrykt tema i en tekst eller forstå sammenhenger mellom ulike deler av en tekst	bruke personlige erfaringer eller formell kunnskap til å gi en begrunnet vurdering av form eller innhold i en tekst
Nivå 4	lokalisere og kombinere ulike elementer som finnes flere steder i en tekst, og vurdere hvilke av dem som er relevante	forstå hvordan ikke tydelig uttrykte elementer i en tekst henger sammen, eller hvordan disse henger sammen med teksten som helhet	gi en begrunnet vurdering av form eller innhold i en tekst ved å sammenlikne, kontrastere eller kategorisere informasjon
Nivå 5	lokalisere og kombinere ulike elementer som finnes flere steder i en tekst, og skille relevant informasjon fra sterkt konkurrerende informasjon	forstå tvetydigheter, meningsinnhold som står i motsetning til det forventede, eller meningsinnhold som er negativt uttrykt i en tekst	vurdere form eller innhold i en tekst kritisk og analytisk, eller å utforme hypoteser ved å sammenlikne, kontrastere eller kategorisere informasjon i en tekst

Referanser

- Lie, S., M. Kjærnsli, A. Roe & A. Turmo. 2001. *Godt rustet for framtida? Norske 15-åringers kompetanse i lesing og realfag i et internasjonale perspektiv*. Acta Didactica nr 4/2001. ILS/UiO.
- Kjærnsli, M., S. Lie, R.V. Olsen & A. Roe. 2004. *Rett spor eller ville veier? Norske elevers prestasjoner i matematikk, naturfag og lesing i PISA 2003*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjærnsli, M., S. Lie, R.V. Olsen, A. Roe. 2007. *Tid for tunge løft. Norske elevers kompetanse i naturfag, lesing og matematikk i PISA 2006*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjærnsli M. og Roe A. (red). 2010: *På rett spor. Norske elevers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag i PISA 2009*. Oslo: Universitetsforlaget
- Roe A. 2012. Ungdom og lesing – hva forteller nasjonale og internasjonale leseprøver? I Bjorvand, A.M & E.S. Tønnessen: *Den andre leseopplæringa*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Roe A. og Vagle W. 2012. *Kjønnsforskjeller i lesing – et dybdedykk i resultatene fra nasjonale prøver på åttende trinn fra 2007 til 2011*. Norsk pedagogisk tidsskrift nr 6 2012.